

Nr. 37/1899: Halldór Bjarnarson
 gegn
 Sigurlaugu Benjamínsdóttur.

D ó m u r:

Mál þetta er í héraði höfðað af áfrýjanda Halldóri prófasti Bjarnarsyni á Presthólum gegn stefndu, ekkjunní Sigurlaugu Benjamínsdóttur á Snartastöðum í Þingeyjarsýslu út af meiðyrðum um hann í yfirlýsingu eða vottorði, er stefnda og nokkrir menn aðrir hafa ritað nafn sitt undir og fengið Einari Einarssyni nokkrum, er síðan lét prenta vottorðið aftan við ritling, er hann gaf út árið 1897 og sem nefndist »Svar til herra biskups Hallgríms Sveinssonar«. Var málið dæmt í aukarétti Þingeyjarsýslu 25. nóv. 1898 þannig, að stefnda skyldi greiða í sekt til lands-sjóðs 25 kr. eða til vara sæta einföldu fangelsi í 7 daga. Svo skyldu flest hin átöldu ummæli vera dauð og ómerk, og stefnda greiða áfrýjanda í málskostnað 20 krónur

Dómi þessum hefir áfrýjandinn skotið til yfirdómsins með stefnu dags. 12. águst f. á. og hefir hann krafist þess fyrir yfirdóminum, að héraðsdómurinn verði feldur úr gildi, að hin meiðandi og óvirdandi ummæli í vottorðinu verði dæmd dauð og ómerk, að stefnda verði dæmd í laganna þingstu hegningu fyrir meiðyrðin, að hún verði sektuð hæfilega fyrir þrætugirni og dæmd til að greiða áfrýjanda málskostnað að skadlausu

eða eftir réttarins mati. Af hálfu stefndu hefir þess aftur á móti verið krafist, að hún verði sýknuð af kærum og kröfum áfrýjandans í málinu, og til vara, að sektarákvæði undirdómsins verði lækkað eða staðfest, og loks, að áfrýjandi verði dæmdur í málskostnað eftir mati réttarins.

Krafa áfrýjanda um að stefnda verði sektuð fyrir þrætugirni, er rökstudd með því, að stefnda hafi eigi mætt fyrir sáttanefnd í málinu, þótt hún væri löglega kölluð, en það má álíta það nægilega sannað í málinu, að elli stefndu hafi eins og á stóð verið full afsökun fyrir hana til að mæta ekki sjálf á sáttafundinum, og þar sem hún sendi son sinn fyrir sig á sáttafundinn með umboði, sem innibatt í sér heimild fyrir hann til að sættast á málið fyrir hennar hönd, þá verður hún, þótt sáttanefndin samkvæmt ástæðulausum mótmælum áfrýjanda gegn gildi umboðsins, vísaði umboðsmanni hennar frá sátttaumleituninni, eigi álitin hafa vanrækt í neinu skyldu sína eftir sáttalöggjöfni, og verður því krafa áfrýjanda eigi tekin til greina.

Orð þau sem átalín eru í umgetnu vottorði eru þessi:

»Að vér álitum frammistöðu Halldórs prófasts Bjarnarsonar á Presthólum í kirkju sinni mjög ófullkomna og óprestlega í alla staði: til dæmis hafa oss fundist ræður hans óviðunandi lélegar, og ofan á þetta hefir bætst, að framburðurinn . . . er sundurslitinn og mjög óáheyrilegur og svo lágur að varla heyrir um alla kirkjuna. Enda

var svo, að á meðan vér létum svo lítið að koma í kirkju til að hlýða á ræður hans, ef ræður skyldi kalla, að það var oss meir til leiðinda og skapraunar, en til ánægju og uppbyggingar. Af þessu og öðru fleiru leiðir, að nú er svo komið, og hefir verið síðastliðið ár, að enginn af oss sóknarmönnum, að undanskildum fáeinum mannhæðum, hafa viljað koma í kirkju til að hlusta á lestur hans orða, eða þiggja neina prestsþjónustu af honum«.

»Til sóknarnefndar hefir ekki verið kosið í síðastliðin 2 ár og enginn safnaðarfundur verið haldinn jafnlengi«.

»Þá er ekkert við hana (kirkjuna) gjört, jafnvel þó hún eigi mikið fé«.

»Að oss hefir reynst hann vera bæði ágjarn, óskilvís, þrætugjarn, yfirgangssamur og ósanngjarn og svo óheill, að vér viljum ekkert við hann eiga. Og til frekari skýringar um breytni prófastsins skulum vér geta þess, að fyrir rúmlega 2 árum síðan hefir hann verið kærður fyrir gripdeildir ef ekki þjófnað, og eftir því sem oss er frekast kunnugt um það mál, þá er það fullkomin sannfæring vor að hann sé þar sannur að sök«.

»Eftir þessu sem að framan er sagt og jafnvel fleiru, getum vér ekki dulist þess: að vér álítum það vera ósamboðið öllu kristilegu trúarlífi, og jafnvel hneykslanlegt, að líða slíkan mann sem Halldór prófast Bjarnarson í prestlegri stöðu, og

vildum vér því fegnir mega losast við hann sem alla fyrst.

Stefnda hefir kannast við að hafa ritað nafn sitt undir framangreint vottorð til þess að fyrrgreindur Einar Einarsson fengi það í hendur til frjálsra afnota, og þó að henni eigi verði gefin beint sök á því að vottorðið var birt á prenti, verður hún þó að bera ábyrgð á ummælum þeim er í vottorðinu standa, að svo miklu leyti sem ummælin álitast meiðandi.

Það sem sagt er í vottorðinu um prestlega framkomu áfrýjanda, er svo niðrandi, að ef það væri satt, hlýti það að rýra mannorð áfrýjanda; en stefnda hefir eigi sannað að ummælin séu á rökum byggð. Að því er hin önnur átöldu ummæli snertir, þá verður því að vísu eigi neitað, að áfrýjandi við einstök tækifæri virðist hafa sýnt nokkru meiri fégirnd og nokkru meiri tregðu við að borga réttmætar skuldir en góðu hófi gegnir, en það heimilar þó eigi stefndu að lýsa áfrýjanda ágjarnan og óskilvísan. Orðin: »Til sóknarnefndar . . . jafnlengi« og »þá er ekkert . . . mikið fé« eru eigi ærunsiðandi fyrir áfrýjanda. Að öðru leyti fela hin átöldu ummæli í sér sumpart aðdróttun um að áfrýjandi hafi framið verk, sem mundu gjöra hann óverðugan virðingar samþegna hans, sumpart annan áburð, sem hlýti að skerða virðingu hans, en stefnda hefir eigi með sannanatilraunum sínum fundið þessum orðum sínum stað. Það verður því að dæma stefndu samkvæmt 217. og 219. gr. almennra hegningarlaga 25. júní 1869

í sekt til landssjóðs fyrir framantalin meiðandi ummæli, og þykir sektin hæfilega ákveðin 50 krónur, eða til vara 15 daga einfalt fangelsi. Framantalin meiðandi ummæli um áfrýjandann ber að dæma dauð og ómerk. Í málskostnað greiði stefnda áfrýjanda 30 krónur.

Því dæmist rétt vera:

Stefnda Sigurlaug Benjamínsdóttir greiði í sekt til landssjóðs 50 krónur eða sæti einföldu fangelsi í 15 daga, ef sektin er eigi öll greidd innan ákveðins tíma. Framangreind meiðandi orð og ummæli eiga að vera dauð og ómerk. Stefnda greiði áfrýjanda Halldóri prófasti Bjarnarsyni í málskostnað fyrir báðum réttum 30 krónur.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Nr. 39/1899:

Halldór Bjarnarson
gegn

Halldóri Sigurðssyni.

D ó m u r :

Mál þetta er í héraði höfðað af áfrýjanda Halldóri prófasti Bjarnarsyni á Presthólum gegn stefnda Halldóri bónda Sigurðssyni á Valþjófsstöðum í Þingeyjarsýslu út af meiðyrðum um hann í yfirlýsingu eða vottorði, er stefndi og